

Läkemedel till djur

En myndighetsgemensam vägledning

Länsstyrelserna

Innehåll

LÄKEMEDEL TILL DJUR	1
INTRODUKTION	3
Antibiotikaresistens – ett globalt hot	3
Vad är läkemedel?	4
Vanliga frågor	4
SKAFFA LÄKEMEDEL	6
Receptfria läkemedel	6
Receptbelagda läkemedel	6
Vanliga frågor	7
FÖRVARA LÄKEMEDEL	10
ANVÄNDA LÄKEMEDEL	11
Allmänt	11
Receptfria läkemedel	12
Receptbelagda läkemedel	12
Tävlingsdjur	12
Livsmedelsproducerande djur	13
Vanliga frågor	14
GÖRA SIG AV MED LÄKEMEDEL	16
RESA MED DJUR	17
ANSVARIGA MYNDIGHETER FÖR LÄKEMEDELSFRÅGOR GÄLLANDE DJUR	18
Läkemedelsverket	18
Jordbruksverket	18
Livsmedelsverket	18
Länsstyrelserna	19
Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA)	19

Introduktion

Läkemedel till djur används för att förebygga, bota eller lindra sjukdomar. Det är du som djurhållare som ansvarar för att ett skadat eller sjukt djur får vård, vid behov av veterinär. Om djuret behöver behandlas med läkemedel är det viktigt att ha kännedom om läkemedelsregler och vad som kan vara bra att tänka på när du skaffar, förvarar och använder läkemedel.

Med sådan kunskap undviker du att

- djuret får i sig läkemedel eller substanser som kan vara skadliga för djuret
- att skadliga ämnen kommer ut i livsmedel som produceras av djuret
- att användningen bidrar till att bakterier blir resistenta mot antibiotika.

Reglerna skiljer sig åt beroende på om det är ett sällskapsdjur, tävlingsdjur eller livsmedelsproducerande djur som behandlas med läkemedel. Vänd dig alltid till din veterinär om du är osäker på något som rör läkemedelsbehandling av ditt djur.

Antibiotikaresistens – ett globalt hot

Antibiotika är läkemedel som används för att behandla infektioner som orsakats av bakterier. För att bakterieinfektioner hos djur och människor ska kunna fortsätta behandlas framgångsrikt måste användningen av antibiotika ske på ett ansvarsfullt sätt. Onödig och felaktig användning leder till att bakterier blir resistenta, det vill säga utvecklar motståndskraft mot antibiotika.

På många håll i världen är problemen med resistens stora, vilket innebär att vanliga infektioner hos djur och människor är svåra eller omöjliga att bota. I Sverige har vi fortfarande ett bra resistensläge tack vare ett mångårigt systematiskt arbete. Men för att behålla det goda läget krävs att vi fortsätter arbeta för att våra djur ska hålla sig friska och att antibiotika bara används när det verkligen behövs. Det krävs också ett globalt samarbete då resistenta bakterier kan överföras mellan djur, människor, livsmedel och miljö och spridas över landsgränser när djur, människor och produkter rör sig mellan länder. Antibiotikaresistens klassas idag som ett av de största hoten mot folkhälsan i världen.

Vad är läkemedel?

Produkter som innehåller substanser med medicinska egenskaper (exempelvis kemiska eller växtbaserade substanser) måste vara godkända som läkemedel för att få säljas. Om produkter marknadsförs med påståenden om att förebygga, lindra eller bota sjukdomar eller symtom måste de också godkännas som läkemedel oavsett vad de innehåller. Lagstiftningen är till för att säkerställa att de läkemedel som djur behandlas med är tillräckligt effektiva och säkra. I samband med godkännandet granskas också läkemedlets kvalitet, till exempel att tillverkningen sker enligt säkerställda rutiner. Godkända läkemedel i Sverige har svensk förpackning och bipacksedel som granskas i samband med godkännandet.

Homeopatika klassas också som läkemedel trots att det inte finns krav på bevisad medicinsk effekt och att användningsområde inte får anges varken på produkten eller i marknadsföringen. Homeopatiska läkemedel måste vara registrerade hos Läkemedelsverket för att få säljas i Sverige. Registreringen innebär att myndigheten har kontrollerat att det inte finns några risker med användningen och att tillverkningen skett enligt gällande regler. Däremot har eventuella effekter inte utvärderats.

Det säljs många produkter till djur som kan uppfattas som läkemedel, men som inte är godkända. Det är vanligt att produkter till djur som exempelvis fodertillskott och örter marknadsförs med påståenden om att de har effekt mot sjukdomar trots att det inte är tillåtet.

Innan du väljer att köpa sådana produkter fundera över

- om det är en försäljare som har rätt att sälja läkemedel
- om du kan lita på informationen om produkten
- om du är övertygad om att ditt djur behöver produkten.

Är du osäker, rådgör alltid med veterinär.

Vanliga frågor

En vän har tipsat om att använda silvervatten för att behandla min hunds allergi. På försäljarens hemsida står det att produkten kan bota olika typer av sjukdomar. Kan jag lita på informationen?

Silvervatten (kolloidalt silver) är inte ett godkänt läkemedel och har därför inte utvärderats utifrån om det är säkert att använda som ett läkemedel eller om det är effektivt mot sjukdomar. Informationen om att produkten kan bota olika typer av sjukdomar är därför inte tillförlitlig. Använd inte produkten utan rådgör i stället med din veterinär om du tror att ditt djur behöver någon typ av behandling.

Jag brukar ge CBD-olja till min katt i lugnande syfte eftersom den ofta är stressad. Jag har nu hört att CBD-olja kan vara ett olagligt läkemedel. Vad gäller?

Det finns inga godkända läkemedel till djur som innehåller cannabidiol (CBD), då det hittills inte finns någon bevisad medicinsk effekt på djur. Du avråds därför att använda CBD-produkter och i stället rådgöra med din veterinär om lämplig behandling för din katt. CBD-olja/hampaolja innehåller, utöver CBD, också ofta ämnet tetrahydrocannabinol (THC) som ger hallucinogena effekter. CBD-oljor som innehåller THC klassas som narkotika, vilket innebär att innehav eller försäljning kan vara olaglig utifrån narkotikalagstiftningen. Även om oljan inte innehåller THC kan produkten ändå vara olaglig utifrån läkemedelslagstiftningen. då produkter som klassas som läkemedel måste vara godkända.

Fungerar homeopatika?

Till skillnad från vanliga läkemedel finns det inte några krav på bevisad effekt för att få sälja homeopatika, det finns därför inte några garantier för att det fungerar. Eftersom det inte finns krav på bevisad effekt får produkten inte heller marknadsföras med ett specifikt användningsområde. Homeopatika tillverkas genom att råvaran som används för att framställa produkten måste spädas ut minst 10 000 gånger innan slutprodukten är färdig.

Jag ger glukosamin till min häst eftersom det står på förpackningen att det kan förebygga ledproblem. Är glukosamin ett läkemedel?

Glukosamin kan klassas som ett läkemedel. Det finns foderlagstiftning som reglerar framställning av glukosamin och andra fodertillskott utifrån att produkten ska vara säker att använda. Däremot är det inte tillåtet att påstå eller skriva på förpackningen att produkten kan bota eller förebygga sjukdom och det finns heller ingen myndighet som har granskat att de effekter som påstås stämmer. Om produktförpackningen har ett medicinskt påstående om att förebygga sjukdom måste produkten vara godkänd som läkemedel annars är försäljningen inte tillåten utifrån läkemedelslagstiftningen. Om du tror att din häst har problem med lederna, kontakta din veterinär.

Vad kan jag som djurhållare göra för att motverka antibiotikaresistens?

Eftersom friska djur inte behöver antibiotika är den viktigaste åtgärden att du sköter om ditt djur för att förebygga sjukdomar. Det inkluderar bra miljö, skötsel och foder samt omsorgsfull avel. Det är också viktigt att kontakta veterinär när djuret inte mår bra, följa veterinärens råd om behov av antibiotika, aldrig använda antibiotika på egen hand samt att lämna in antibiotika som blivit över till apoteket så att det inte hamnar i

vanligt hushållsavfall. Tänk också på att motverka smittspridning genom goda hygienrutiner. Det kan exempelvis vara

- god handhygien vid sårvård,
- använda skyddsutrustning eller byta kläder vid vistelse i stallmiljö
- hålla sjuka djur åtskilda från friska
- isolera nyinköpta djur från övriga djur.

Skaffa läkemedel

VIKTIGT ATT TÄNKA PÅ NÄR DU SKAFFAR LÄKEMEDEL

- Köp bara läkemedel från apotek - det är bara apotek som får sälja läkemedel till djur i Sverige
- Om du handlar på nätapotek, säkerställ att det är ett godkänt apotek

Receptfria läkemedel

Du kan skaffa receptfria läkemedel själv till ditt djur om djuret inte lider av skada eller sjukdom som kräver veterinärvård, i sådant fall är du skyldig att kontakta veterinär. Du kan handla från fysiska apotek eller på apotekens webbplatser. Vissa apotek är specialiserade på djurläkemedel, men alla apotek kan beställa hem alla godkända läkemedel till dig om de inte finns i lager.

Det är tillåtet att handla receptfria läkemedel till djur från apotek på nätet både från Sverige och från andra EU/EES-länder, men om du handlar från andra EU/EES-länder får du bara köpa läkemedel till djur som inte är livsmedelsproducerande. Du behöver vara säker på att läkemedlet du köper är receptfritt i både det land du köper det ifrån och i Sverige, annars är det inte tillåtet att köpa. Tänk också på att informationen som finns i förpackningen om läkemedlet kan vara på ett språk du inte förstår. Att handla från ett svenskt apotek är ett säkert sätt att handla läkemedel.

Receptbelagda läkemedel

Du kan bara köpa receptbelagda läkemedel på apotek om en veterinär har skrivit ut ett recept på läkemedel till ditt djur. Det finns flera regler veterinären måste följa vid förskrivning av recept. Veterinären får i normalfallet bara skriva ut de läkemedel och i sådan mängd som veterinären bedömer att djuret är i behov av. Veterinären får alltså inte skriva ut läkemedel på önskemål från djurhållaren för att ha ett lager

hemma ifall djuret senare skulle bli sjukt. Veterinären måste vanligtvis också undersöka djuret på plats innan förskrivning kan ske. Undantag kan ske exempelvis vid förnyelse av recept till djur med kroniska sjukdomstillstånd. Ibland måste veterinären ta prov innan viss typ av antibiotika får skrivas ut, i syfte att motverka resistensutveckling.

I vissa fall får veterinären skriva ut en större mängd läkemedel till djurhållare. Det gäller i besättningar med nötkreatur, gris, get eller får som har så kallad villkorad läkemedelsanvändning (ViLA). ViLA innebär att veterinären under vissa förutsättningar och som en del av förebyggande djurhälsovård med regelbundna besök, får förskriva läkemedel som djurhållaren kan ha hemma för att behandla specifika sjukdomssymtom, utan att veterinären behöver undersöka varje djur innan behandling.

Det kan uppstå situationer där veterinären bedömer att djur behöver behandlas med läkemedel som inte är godkända i Sverige. I de fallen behöver veterinären motivera behovet och apoteket behöver ansöka om licens hos Läkemedelsverket för att få sälja det utländska läkemedlet. Läkemedlet kan då sakna svensk märkning.

Vanliga frågor

Hur handlar jag säkert på nätet?

Det är viktigt att du bara handlar från nätapotek som är godkända för att sälja läkemedel för djur. Alla apotek som säljer läkemedel via internet ska ha den klickbara nationella apotekssymbolen som leder till Läkemedelsverkets webbplats väl synlig på sin hemsida. Den blå symbolen visar att handlaren även har rätt att sälja veterinärläkemedel i EU/EES-land. Tänk på att det bara är tillåtet att handla receptfria läkemedel från andra länder om läkemedlen är godkända i både Sverige och i det andra landet.

Symbolerna för apotek som har tillstånd av Läkemedelsverket i Sverige respektive EU-gemensamma logotyperna för webbplatser som är godkända för att sälja läkemedel.

Jag och alla jag känner brukar ibland handla prylar från en onlinemarknadsplats. Jag har sett att de också säljer fästingläkemedel. Det måste väl vara okej eftersom företaget är så välkänt?

Risken är stor att du får en verkningslös eller farlig förfalskning om du handlar veterinärläkemedel från företag som inte är godkända apotek. Handla bara från godkända apotek.

Jag har hittat en webbplats där jag kan köpa receptbelagda läkemedel utan recept. Vad gäller?

Om en webbplats säljer receptbelagda läkemedel utan krav på recept så är sidan inte laglig. Tipsa Läkemedelsverket och handla inte! Det finns risk för att det är ett läkemedelsplagiat som kan innehålla helt andra ämnen, vara verkningslöst eller farligt att använda.

Min hund står på en behandling med ett läkemedel som är mycket billigare i Spanien. Kan en vän från Spanien skicka läkemedlet till mig?

Nej, det är inte tillåtet för privatpersoner att skicka eller föra med sig läkemedel över landsgränser. Det enda undantag som finns är att du vanligtvis får ha med dig de läkemedel som ditt sällskapsdjur behöver när du reser tillsammans med ditt djur som privatperson.

Kan jag köpa läkemedel från min granne som har receptbelagda läkemedel över?

Nej, privatpersoner får inte sälja läkemedel, varken receptfria eller receptbelagda. Det är endast apotek som får sälja läkemedel. Att köpa eller få ett receptbelagt läkemedel från någon som har läkemedel över och använda till eget djur innebär en risk för djuret då en veterinär inte bedömt att djuret har behov av det eller att det är lämpligt för djuret. Är det antibiotika eller avmaskningsmedel som används på olämpligt sätt finns dessutom risk för resistensutveckling. Tänk också på att du har en skyldighet att kontakta veterinär om djuret är i behov av veterinärvård. Det är inte tillåtet att ge injektioner till djur om inte veterinär bedömt att djuret behöver injektionen.

Min stallägare brukar sälja avmaskningsmedel. Vad gäller då?

Det är endast apotek som får sälja avmaskningsmedel och andra läkemedel. Om du köper avmaskningsmedel från stallägaren och ger till din häst utan att veterinär konstaterat att hästen har behov av att avmaskas finns risk för att parasiterna utvecklar resistens och att avmaskningsmedlen sedan inte fungerar. Om stallägaren däremot har anlitat veterinär som bedömt att en hel grupp hästar i stallet behöver behandlas och din häst ingår i den gruppen klassas det inte som att stallägaren säljer läkemedel till dig när du betalar din del av kostnaden för avmaskningen.

Mitt djur har kroniska ledproblem och står på kontinuerlig behandling. Måste veterinären undersöka mitt djur varje gång det behövs ett nytt recept?

En veterinär kan förnya ett recept utan ny undersökning om veterinären har undersökt djuret tidigare och djuret har ett kroniskt sjukdomstillstånd. Du måste följa veterinärens bedömning om hur ofta återbesök krävs. Veterinären har ansvar för att bedöma om sjukdomen förändrats och om det finns behov av att ändra behandlingen.

Varför kan jag inte köpa läkemedel för hela behandlingen direkt från veterinären när jag ändå är på kliniken?

Det är bara apotek som får sälja läkemedel och det är således inte tillåtet för veterinärer att sälja läkemedel direkt till djurhållare. Undantag gäller för små nödvändiga mängder, en så kallad jourdos. Veterinären får lämna ut den mängd jourdos som beräknas behövas fram till dess att du kan hämta ut läkemedel för hela behandlingstiden på apoteket. Bakgrunden till att veterinärer inte får sälja läkemedel i Sverige är att veterinären inte ska ha ett vinstintresse i försäljningen utan att det enbart är djurets behov som ska styra förskrivningen.

Jag brukar köpa läkemedel till min häst av en tysk veterinär som periodvis jobbar i Sverige eftersom jag inte får tag i läkemedlet här hemma. Vad gäller?

När en veterinär från annat EU-land arbetar i Sverige måste veterinären följa de svenska reglerna. Det innebär att veterinären inte får sälja läkemedel till dig. Veterinären får dock ha med sig en viss mängd läkemedel från sitt hemland och behandla ditt djur med ett läkemedel som inte är godkänt i Sverige så länge det är godkänt i veterinärens hemland. Läkemedel som är godkända i andra EU-länder kan även få säljas av svenska apotek under vissa förutsättningar. En veterinär behöver då motivera behovet av läkemedlet till Läkemedelsverket som bedömer om det finns tillräckliga skäl för att bevilja licens för försäljning, exempelvis att det saknas likvärdigt godkänt läkemedel i Sverige.

Jag behöver p-piller till min katt och har fått besked av kliniken att katten måste undersökas först. Jag har hört andra som får p-piller utskrivet per telefon så jag undrar vad som gäller.

P-piller kan vara ett sådant läkemedel som skrivs ut av veterinär utan att katten undersöks innan varje förskrivning, men detta förutsätter oftast att kliniken känner till dig och din katt sedan tidigare. Om du inte varit på kliniken tidigare eller det var länge sedan sist kan veterinären behöva göra en undersökning för att bedöma att det är lämpligt för katten att få p-piller. Det är alltid veterinären som bedömer vilken typ av undersökning som behöver ske innan läkemedel skrivs ut.

Förvara läkemedel

VIKTIGT ATT TÄNKA PÅ VID FÖRVARING AV LÄKEMEDEL

- Förvara rätt så att läkemedlet inte tappar sin verkan
- Ha koll på hållbarheten
- Förvara säkert så att obehöriga, barn eller djur inte kommer åt
- Förvara läkemedel till dina djur separat från dina egna

Läkemedel behöver förvaras på rätt sätt för att kunna bibehålla sin effekt och därmed fungera som avsett. Läkemedel som förvaras fel eller är för gamla kan ha sämre effekt eller inte fungera alls, men kan också förändras och bli skadliga för djuret. I bipacksedeln som medföljer läkemedlet finns instruktion om förvaring.

Vissa läkemedel måste till exempel förvaras i kylskåp. Utgångsdatum finns på förpackningen och innebär att läkemedlet är hållbart till och med den månad som anges. Det är viktigt att känna till att en del läkemedel bara kan användas en viss tid efter att förpackningen har öppnats. I bipacksedeln finns information om hållbarheten är begränsad efter att förpackningen öppnats, det är i så fall lämpligt att märka förpackningen med öppningsdatum. På så sätt minskar du risken för att gamla läkemedel används.

Vid förvaring av läkemedel för injektion är det viktigt att skydda läkemedlet mot kontamination. Detta kan du göra genom att

- förvara läkemedlet i ett rent utrymme
- inte låta oskyddade kanyler sitta kvar i flaskan
- endast dra upp läkemedel med oanvända kanyler.

Förvara läkemedel och eventuella kanyler på sådant sätt att de inte är åtkomliga för obehöriga, djur eller barn.

Använda läkemedel

VIKTIGT ATT TÄNKA PÅ VID ANVÄNDNING AV LÄKEMEDEL

- Använd endast receptbelagda läkemedel om veterinär har bedömt att djuret behöver läkemedlet
- Använd endast receptfria läkemedel avsedda för djurslaget om du inte fått annat råd från veterinär
- Använd aldrig gamla läkemedel, läkemedel som är synbart förändrade eller läkemedel som förvarats felaktigt eftersom det kan vara farligt för djuret
- Tänk på att tävlingsdjur som behandlas med läkemedel kan behöva läkemedelsfri tid efter behandlingen då det annars kan klassas som doping
- Tänk på att livsmedelsproducerande djur som behandlas med läkemedel kan behöva läkemedelsfri tid efter behandlingen för att läkemedelsrester inte ska komma ut i livsmedlet
- Rapportera alltid misstänkta biverkningar av läkemedel hos djuret till veterinär eller direkt till Läkemedelsverket
- Dokumentera vilka behandlingar ditt djur får (endast krav för livsmedelsproducerande djur och hästar som ingår i livsmedelskedjan, men kan vara värdefullt även för sällskapsdjur)
- Ta med hästpasset till veterinären eftersom hästen annars inte kan behandlas med vissa läkemedel som behöver skrivas in i passet

Allmänt

Läkemedel ska bara användas när det finns behov av det eftersom onödig eller felaktig användning kan vara skadligt för djuret eller bidra till resistensutveckling. Det är veterinär som bedömer om ditt djur behöver receptbelagda läkemedel. Du kan själv behandla ditt djur med receptfria läkemedel, men är du osäker på om det är rätt behandling för ditt djurs skada eller sjukdom ska du kontakta veterinär.

Använd aldrig gamla läkemedel, läkemedel som är synbart förändrade eller läkemedel som förvarats på felaktigt sätt eftersom läkemedlet kan ha tappat sin verkan eller förändrats på så sätt att det kan vara skadligt för djuret. Hantera alltid läkemedel med rena händer och följ veterinärens instruktioner om försiktighet vid användning till exempel att använda handskar. Det är också viktigt att tänka på ett kanyler är

engångsartiklar och inte ska användas till flera djur. Om ditt djur får en misstänkt biverkning av ett läkemedel är det viktigt att informera behandlande veterinär så att biverkningen kan anmälas till Läkemedelsverket. Du kan också själv anmäla den misstänkta biverkningen till Läkemedelsverket. Läkemedelsverket behöver informationen för att läkemedel ska bli säkrare att använda. Arbetet kan till exempel leda till ändringar i produktinformationen och i ibland kan läkemedel behöva dras in från marknaden.

Om du söker veterinärvård för ditt djur och ditt djur behöver läkemedelsbehandling är det viktigt att informera veterinären ifall djuret fått något läkemedel, fodertillskott eller liknande i anslutning till undersökningstillfället. Detta eftersom det kan vara farligt eller olämpligt att kombinera vissa preparat.

Receptfria läkemedel

Receptfria läkemedel får du använda utan att kontakta veterinär. Använd bara läkemedel som är avsedda för det djurslag som ska behandlas, om du inte fått annat råd från veterinär. Receptfria läkemedel som är avsedda för människor eller andra djur kan vara farliga för djur de inte är avsedda för. Det kan också vara förbjudet att ge dem till djur som används för att producera livsmedel. Var noga med att läsa instruktioner och bipacksedel så att läkemedlet används på rätt sätt. Om du är osäker på användningen, rådgör alltid med veterinär.

Receptbelagda läkemedel

Receptbelagda läkemedel ska bara användas till djur efter att en veterinär bedömt att djuret eller djurgruppen behöver läkemedlet och gett instruktioner för användningen. En sådan bedömning ska normalt göras genom att veterinären undersöker djuret på plats. Det är viktigt att inte behandla djur på egen hand med överblivna receptbelagda läkemedel. Det kan leda till att djuret får fel vård, att djurets skada eller sjukdom förvärras eller att läkemedelsrester kommer ut i livsmedel som djuret producerar. Om antibiotika används felaktigt kan det dessutom bidra till att bakterier blir resistenta mot antibiotika och att infektioner hos människor och djur därmed blir svåra att behandla. Likaså kan felaktig användning av avmaskningsmedel leda till att fler parasiter blir resistenta mot avmaskningsmedel.

Tävlingsdjur

När tävlingsdjur behandlas med läkemedel, oavsett om det är receptbelagt eller receptfritt, kan det finnas "tävlingskarens" att ta hänsyn till. Det betyder att djuret inte får tävla eller träna inom ett

visst antal dagar efter läkemedelsbehandling. Vilken tävlingskarens som gäller för olika läkemedel finns att ta del av hos respektive förbund, till exempel Svenska ridsportförbundet, Svensk travsport, Svenska kennelklubben, Svenska raskatters riksförbund med flera. Veterinären ska informera dig om att det kan krävas läkemedelsfri tid innan djuret får användas i träning eller tävling, men det är ditt ansvar att kontrollera vilka tider som gäller och rätta dig efter dessa. Om du inte följer reglerna om läkemedelsfri tid efter behandling kan det klassas som doping. Tänk på att inget annat djur ska få i sig rester av ditt djurs läkemedel. Om läkemedlet ges i fodret, använd till exempel en särskild hink för detta.

Livsmedelsproducerande djur

Inklusive häst som inte tagits ur livsmedelskedjan i hästpasset

När livsmedelsproducerande djur får läkemedel måste man tänka på karenstider. Det betyder att djuret inte får slaktas och att produkter som mjölk eller honung inte får levereras inom ett visst antal dagar efter behandlingen. Detta görs för att undvika att läkemedelsrester hamnar i livsmedlet. I samband med behandling ska veterinären lämna skriftlig information om vilken karenstid som gäller. Den karenstid veterinären lämnar kan vara längre än den tid som anges på läkemedelsförpackningen, till exempel om djuret har fått högre dos. Det är viktigt att du har bra rutiner som säkerställer att karenstiderna följs. Livsmedelsproducerande djur får enbart behandlas med läkemedel som är godkända enligt EU:s lagstiftning.

Vid behandling av livsmedelsproducerande djur ska du föra dokumentation över behandlingarna, både med receptfria och receptbelagda läkemedel.

Följande ska dokumenteras

- datum då läkemedlet först administrerades till djuret
- klockslag för behandling
- behandlingstidens längd
- läkemedlets namn
- mängd läkemedel
- diagnos eller annan orsak till behandlingen
- identitet på djuret eller den grupp som behandlas
- karenstid
- förskrivande veterinärs namn och kontaktuppgifter.

Veterinärrecept ska alltid sparas. Det räcker att den dokumentation som veterinären lämnar efter behandling sparas om samtliga uppgifter som nämnts finns med. Du ska också spara kvitto på inköp av läkemedel. Dokumentationen ska sparas i fem år.

Vissa läkemedel till häst som har långa karenstider på sex månader måste dokumenteras av veterinären i hästens pass. Vissa läkemedel får inte ges om veterinären inte först dokumenterat i passet att hästen har tagits ur livsmedelskedjan och därmed aldrig kommer att kunna slaktas för att bli livsmedel. Ett exempel på läkemedelssubstans som innebär att hästen måste tas ut ur livsmedelskedjan är fenylbutazon. Tänk på att passet alltid ska följa med hästen. Om passet inte tas med till veterinären får inte hästen behandlas med vissa läkemedel.

För nötkreatur gris, får och get finns möjlighet för djurhållaren att få undantag från de ordinarie reglerna om hur läkemedel får användas genom så kallad villkorad läkemedelsanvändning (ViLA). ViLA innebär att veterinären under vissa förutsättningar och som en del av förebyggande djurhälsovård med regelbundna besök, får förskriva läkemedel som djurhållaren kan ha hemma för att behandla specifika sjukdomssymtom, utan att veterinären behöver undersöka varje djur innan behandling.

Vanliga frågor

Kan jag använda ett receptfritt läkemedel för människa eller för ett annat djurslag till mitt djur?

Läkemedel som är avsedda för människor kan skada djur, och läkemedel som är gjorda för ett djurslag kan vara farliga för andra djurslag. Vissa receptfria läkemedel för människa kan vara så giftiga för djuret att det kan dö. Till exempel om du ger paracetamol (till exempel Alvedon) till din katt. Använd därför bara läkemedel för människor eller andra djurslag till ditt djur om du fått råd om detta från veterinär. Om du har livsmedelsproducerande djur behöver du också tänka på att läkemedlet kan vara otillåtet att ge eller innebära karens innan exempelvis slakt eller leverans av mjölk. Om du har tävlingsdjur behöver du tänka på att läkemedlet kan ha tävlingskarens eftersom det annars kan bli fråga om doping.

Jag har ett receptbelagt läkemedel över från en tidigare behandling. Kan jag behandla mitt djur med detta?

Du är skyldig att anlita veterinär om ditt djur har en sådan skada eller sjukdom som kräver att djuret behöver receptbelagda läkemedel. Det kan vara en risk för djuret att få läkemedel utan att en veterinär bedömt att djuret har behov av det eller att det är lämpligt för djuret. Är det antibiotika eller avmaskningsmedel som används på olämpligt sätt finns också risk för utveckling av resistens.

Jag har ett föl som ännu inte har fått pass. Kan veterinären behandla fölet med läkemedel som måste skrivas in i passet?

Fölet kan behandlas med sådana läkemedel om det identifieras under

behandlingen, och passansökan innehåller information som visar att hästen antingen ska tas ur livsmedelskedjan eller inte får slaktas förrän tidigast sex månader efter den sista behandlingsdagen.

Min besättningsveterinär har ett läkemedelsförråd på min gård som jag har tillgång till. Vad gäller?

Om veterinären förvarar sina läkemedel på din gård måste läkemedlen vara inlåsta så att det bara är veterinären som har tillgång till dem. Det är endast apotek som får sälja läkemedel, så veterinärens läkemedel på gården får bara användas till veterinärens behandlingar av djuren på gården. Vid behov får veterinären lämna ut en mindre mängd läkemedel, en jourdos, från förrådet till dig som kan användas fram till dess att du kan hämta ut läkemedel för resterande behandlingsperiod på recept från apoteket.

Jag har en häst som jag aldrig kommer att slakta. Måste jag ändå dokumentera alla läkemedelsbehandlingar?

Ja. Om hästen inte är urtagen ur livsmedelskedjan i passet, räknas den som ett livsmedelsproducerande djur. Då måste du följa reglerna för sådana djur, vilket bland annat innebär att alla läkemedelsbehandlingar ska dokumenteras. Tidigare kunde djurhållaren själv bestämma om hästen skulle tas ur livsmedelskedjan, men nu kan det bara göras av en veterinär. Veterinären noterar i passet om hästen behöver behandlas med läkemedel som innebär att den aldrig får slaktas.

Mitt djur hostar och har feber men veterinären vill inte behandla med antibiotika. Måste inte alla infektioner behandlas med antibiotika?

Många infektioner kan kroppen själv klara av att hantera. Antibiotika ska bara användas om det är bakterier som orsakar infektionen och om veterinären bedömer att infektionen inte kan läka ut av sig själv. Om antibiotika används i onödan finns risk för att bakterier blir resistent och att infektioner hos djur och människor blir svåra eller omöjliga att behandla.

Jag har adopterat en gatuhund från Rumänien och organisationen som hämtade hem hunden till Sverige hade även med sig läkemedel från Rumänien som jag skulle ge hunden. Vad ska jag tänka på?

Avstå från att ge läkemedlet och kontakta veterinär för att få råd. Det är inte tillåtet att föra in läkemedel till Sverige på det sätt du beskriver. Att ge hunden läkemedlet kan innebära risker för hunden. Du vet inte ursprunget på läkemedlet, det kan ha förvarats och hanterats felaktigt och det finns kanske inte heller någon information om vilka undersökningar som ligger till grund för behandlingen.

Göra sig av med läkemedel

VIKTIGT ATT TÄNKA PÅ NÄR DU HAR LÄKEMEDEL ÖVER

- Släng aldrig överblivna eller utgångna läkemedel i de vanliga soporna och spola heller inte ner dem i toaletten
- Ge aldrig bort eller sälj läkemedel till en annan djurhållare
- Lämna överblivna eller utgångna läkemedel samt kanyler till apoteket. Det är kostnadsfritt för privatpersoner att lämna till apotek, personer som har djur i näringsverksamhet behöver köpa tjänsten av apotek eller andra företag som erbjuder sådan tjänst

Släng aldrig överblivna eller utgångna läkemedel i de vanliga soporna och spola inte heller ner dem i toaletten eftersom läkemedel som hamnar i miljön kan skada växter, djur och andra organismer. Om antibiotika hamnar i miljön kan det också bidra till att bakterier blir resistenta mot antibiotika och att infektioner hos människor och djur blir svåra att behandla.

Överblivna läkemedel som använts till sällskapsdjur kan privatpersoner lämna in kostnadsfritt till ett apotek. Om det är svårt att avgöra om det finns någon läkemedelsrest kvar i förpackningen, lämna ändå in förpackningen till ett apotek för säkerhets skull. Apoteken har däremot ingen skyldighet att ta emot överblivna läkemedel som använts till djur i en näringsverksamhet. Det innebär att verksamhetsutövaren behöver köpa tjänsten, exempelvis från apotek eller andra företag som erbjuder sådana tjänster.

Kanyler ska lämnas in i en burk. Som privatperson kan du på de flesta orter hämta en kanylburk kostnadsfritt på apoteket, eller så får du köpa en burk. Burken med kanyler lämnar du sedan in till apoteket. Har du en näringsverksamhet med djur behöver du köpa tjänsten, exempelvis från apotek eller andra företag som erbjuder sådana tjänster.

Resa med djur

Privatpersoner får normalt inte ta med sig läkemedel mellan länder, men det finns undantag för läkemedel som är avsedda för personligt bruk. Husdjur och sällskapsdjur som följer med sin ägare på resan och som har behov av ett visst läkemedel omfattas vanligtvis av reglerna för personligt bruk. Syftet är att det ska vara möjligt att resa med djuret även när det behöver behandling med läkemedel. Om du reser med ditt sällskapsdjur till andra länder får du alltså vanligtvis ta med de läkemedel som djuret behöver. Men du måste kolla upp reglerna för att ta in läkemedel i det land du ska besöka. Det kan exempelvis finnas begränsningar för läkemedel som är narkotika- eller dopingklassade. Veterinärrecept är giltiga inom hela EU, vilket innebär att du vid behov kan hämta ut läkemedel till ditt djur i det land du och ditt djur befinner er i.

När du reser in i Sverige med ditt sällskapsdjur får du vanligtvis ta med de läkemedel som veterinären har ordinerat, men i begränsad mängd. Du behöver kunna bevisa att läkemedlet är till för ditt djur, till exempel med ett intyg från en veterinär eller genom att det står på apoteketiketten att veterinären har skrivit ut det till ditt djur. Hästar räknas som livsmedelsproducerande djur om de inte tagits ur livsmedelskedjan genom anteckning i hästpasset.

Om hästen har status att den inte är avsedd för livsmedelsproduktion kan även den omfattas av rätten att för personligt bruk medföra läkemedel till djur som medföljer en resande, men det är Tullverket som avgör i varje enskilt fall hur reglerna om införsel av läkemedel för djur som medföljer på resa ska tillämpas.

Ansvariga myndigheter för läkemedelsfrågor gällande djur

Läkemedelsverket

Läkemedelsverket ansvarar bland annat för att

- godkänna läkemedel
- hantera biverkningsrapporter för läkemedel
- tillsyn över apotek
- regler om att importera läkemedel
- bedöma vad som är läkemedel och tillsyn över produkter som bedöms som läkemedel men som inte är godkända
- bestämma karenstider för läkemedel.

Du kan vända dig till Läkemedelsverket om du till exempel misstänker olaglig försäljning av läkemedel. Läkemedelsverkets webbplats:

www.lakemedelsverket.se.

Jordbruksverket

Jordbruksverket ansvarar bland annat för

- regler om veterinärs ordination av läkemedel samt djurhållares registrering av uppgifter
- regler om foder till djur
- regler om djurhälsopersonal
- regler om den som utan att tillhöra djurhälsopersonalen yrkesmässigt utövar verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård samt om veterinärs tillhandahållande av läkemedel till sådana personer
- regler om hästpass
- regler om djurskydd.

Jordbruksverket webbplats: www.jordbruksverket.se.

Livsmedelsverket

Livsmedelsverket ansvarar för kontrollen av läkemedelsrester i mat och har ansvaret för det kontrollprogram för övervakning av läkemedelsrester i livsmedelsproducerande djur och djurprodukter som alla medlemsstater i EU måste ha. Livsmedelsverket är också nationellt referenslaboratorium för läkemedelsrester.

Livsmedelsverkets webbplats: www.livsmedelsverket.se

Länsstyrelserna

Länsstyrelserna ansvarar bland annat för

- kontroll av veterinärers förvaring, förskrivning, tillhandahållande och användning av läkemedel till djur samt läkemedelsdokumentation
- kontroll av djurhållares användning av läkemedel och läkemedelsdokumentation
- kontroll av djurhållare enligt djurskyddslagen och att sjuka djur får vård, vid behov av veterinär.

Du kan vända dig till länsstyrelsen om du till exempel misstänker att läkemedel hanteras eller används felaktigt av djurhållare eller veterinär.

Länsstyrelsens webbplats: www.lansstyrelsen.se

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA)

SVA är en riskvärderande expertmyndighet med beredskapsuppdrag som följer och utvärderar riskerna för spridning av smittsamma djursjukdomar mellan djur och mellan djur, människa och miljö. I uppdraget ingår att övervaka och utveckla kunskap om allvarliga djursjukdomar, sjukdomar och smittämnen som kan överföras mellan djur och människor, samt farliga substanser i foder. Exempelvis ska SVA följa och analysera utvecklingen av resistens mot antibiotika bland mikroorganismer hos djur och i livsmedel samt verka för en rationell användning av antibiotika till djur. SVA är även nationellt veterinärmedicinskt referenslaboratorium och har inom expertområdet antibiotikaresistens en rad uppdrag, samarbeten och nätverk inom EU och internationellt. SVA arbetar även med riskvärdering och expertrådgivning i frågor kring foder och foderlagstiftning. Statens veterinärmedicinska anstalts webbplats: www.sva.se

Detta material har utarbetats av länsstyrelserna i samverkan med Läkemedelsverket, Jordbruksverket, Livsmedelsverket, Sveriges veterinärmedicinska anstalt och Sveriges lantbruksuniversitet (2024).
Omslagsfoto: Johnér bildbyrå